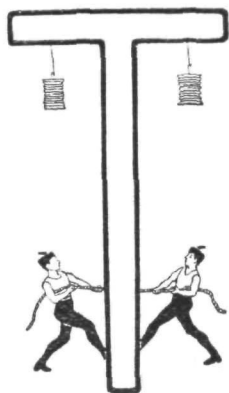

IVO TROŠT:

Štirje zakladi.

Slika iz naših dni.

Topolnikovi so stanovali v četrtem nadstropju velike meščanske hiše. Oče je bil na vojni. Ob nepreveliki podpori je preživljala mama Minko, Zorko, Dušana in Mirčka še v povojih. Pred vojno jim ni bilo sile. Ob sobotah je donašal Topolnik domov tedenski zaslužek iz tvornice, kako kronco je primeknila še mama od postrežbe v kuhinjah. Skupno so se veselili zavesti, da jim za hrano ne bo sile sedem dni. Lahko dobi ta in oni še potrebni kos obleke, par čevljičkov, morda celo mama novo bluzo. Med vojno je vse odletelo, še več; odleteli so celo vsi skromni prihranki, ki sta jih bila oče in mati ne sluteča hujših časov, marveč hujše potrebe, znosila v hranlinico.

Ostala je sama podpora. Ta pa ni zadoščala za vse potrebe, ali je pa celo ni bilo mogoče zamenjati za živež. Često dobe kruh, moko in krompir le oni, ki j e toliko srečen ali prej pride, so mu bolj naklonjeni, je bolj siten ali zna boljše. Ostali morajo potrpeti in gladovati in čakati. V takih razmerah pa ni najkrajši čas, marveč dolg kot slaba letina, težak kot svinec.

Topolnica je bila pred prihodom v mesto dobra pevka. Tudi v mestu je rada prepevala pri delu in v veseli družbi. Lepih pesmic je učila tudi svoje otroke. Ob pesmih so često pozabili glad, bedo, pozabili tudi, da jih hišnica opominja, naj ne dramijo in dražijo mirnih ljudi s petjem. Ali česa ne pozabi navdušen pevec med petjem? Topolnikova mama je pozabila celo solze, ki so se ji pevajoči prikradle v oči ob misli, da nima s čim drugim varati lačnih želodčkov svojim drobljancem, ki bi dala zanje svojo srčno kri, ko bi bili potem preskrbljeni za vselej.

*

Neko jutro zgodaj ali bolje — še zvečer je šla mama na trg k pekarni čakati kruha. Pozneje je nameravala kupiti še moke, mesa in morda nekaj krompirja ter zelenjadi, če bo dovolj denarja in blaga. Otročiči so bili pravkar zaspali, in mamica si je želela, da bi počivali tako-le, dokler se ona ne vrne.

Dolga je bila noč in dolga vrsta ljudi pred pekarno. Topolnica ni bila prav med prvimi, a poslednja tudi ne. Misel se ji je mudila pri spečih otročičih, pri možu na bojišču in v negotovi bodočnosti kakor tudi ob negotovi prehranitvi. Poznala je med čakajočimi več znank in tovarišic, a vsaka je gojila iste želje, imela iste skrbi: ista igra — druge osebe.

Kmalu po tretji uri se je zasvitalo nebo na vzhodu, duri v pekarno so se odprle in mož postave je izpuščal po tri in tri čakalce ali čakalke v pekarno. Po dveh urah čakanja bi imela vstopiti Topolnica; tedaj se

prikaže na pragu pekar in pove, da ni več kurha, ker ni bilo dovolj moke. Silno mrmranje se je začelo med množico. Stražnik je grozil in tolažil obnem — zaman. Topolnica ni pomagala, ker je vedela, da s tem ne koristi otrokom, ne seib. Šla je molče dalje, da nakupi drugod živil lačnim želodčkom. Hodila je po mestu trudna po prečuti noči, vedno bolj žalostna radi neuspehov. Od vse pričakovane množice živil je dobila komaj par krompirjev. S temi naj se vrne domov, pt naj siti otročičke in tolaži ves božji dan in še do jutra!

V skrbah, kako so prebili noč in kaj so počeli pozneje, se je vrnila v strahu, da po sinočnji ne preobilni večerji ne bodo mirni čakali zajutreka. Že na stopnicah jo sreča Strgarka, debelušna hišnica, njena nasprotnica zaradi petja. Z metlo in omelom v rokah jo ustavi pihajoča od jeze: »Ali bi ne mogli Vi, Topolnica, te-le svoje štiri pamže oddati kam na deželo? Že od prej nego je bil dan danes vpijejo po hiši in sedaj le — glejte jih — silijo celo doli na ulico. Ali je hiša samo za Vas?«

Mamica pogleda navzogr in uzre svojo lačno družinico, ki se pomika nji nasproti v trdni zavesti, da najde vsega dovolj v polni košari. Zaničljive besede so bridko ranile njeno srce. Rezko odgovori hišnici: — »Vi bi se bahal, da imate štiri drage zaklade, ko bi le imeli take-le štiri, hišnica, pa Vam jih Bog ni dal. Ali ne? Ko bi se ne, potem že Bog ve, kaj dela. Jaz sem pa ponosna na svoje ljubčke. Saj so zdravi in veseli. Bog že preokrene kakorkoli, da sepreživimo.«

— »Hm! Pa bi jih vzeli vsaj s seboj — te-le zaklade — bi jih zastavili ter bi si za nje kupili živeža, da bi se Vam ne bilo treba praznim vračati tako pozno domov.«

— »Kaj? Jaz, da bi zastavila te zaklade? Vsak je del mojega srca, moje duše. O, hišnica, Vi bi jih tudi ne. Verjemite! Vi tega ne morete čutiti, ker Vam Bog ni naklonil otrok.«

— »Hm! Pa še srečno se čutite, da Vam je poslal Bog toliko križev — srečno! Ali niste tudi sama lačna? Zato bi se jih jaz iznebila.«

— »Kaj bi počeli sirote pri tujih ljudeh? Prav zato jih ne morem ostaviti.«

— »Drugje bi vsaj ne stradali. Vi ne morete gladu ubraniti preko praga.«

— »Tudi drugod ni gotovo, če mu ubranijo. Pri mamici, menijo, da imajo nebesa tudi ob pičli hrani.«

— »Pa stradajte, Topolnica! Bog Vam blagoslovi! Z družino stradajte! Bomo videli, kdo Vam kaj da za to!«

— »Vi hišnica, gotovo ne, vem; ste preskopi.«

— »Vsak za-se, soseda. Le pomirite drobiž, da ne bo več razsajal; če ne stopim h gospodarju, da Vas zrine na cesto. To Vam bo prvo plačilo.« Po teh besedah se odziblje Strgarica s svojim orodjem po stopnjicah navzdol, a Topolnica stopa z družino navzgor v stanovanje. Vse hkrati bi radi imeli nenasitni malčki, kakor vrabci mladiči v gnezdu. Veselo se režeči obrazki so se ubrali na kislo vreme, ko jim je razložila mama, da

danes zopet ne bo kave, ne mleka, ne kruha: drugega sploh ne bo kot par krompirjev. Mali Mirček dobi v steklenico zdrobovega soka.

Pa zapeli bomo vmes kakšno veselo, da bo krajši čas, pristavi mati dvomljivo, če kaj zaleež ali nič.

Z majhno tolažbo so čakali otroci zajutreka in vprašujoče pogledovali mater, če res ne bo drugega priboljška kot petje.

*

Hišnica Strgarica pa tudi ni imela danes sreče. Jezilo jo je, da se je vračala Topolnica še toliko zadovoljna s trga k drobljancem in pa tisto, da ji je očitala skopost. Ni še pomela stopnjic prav v vežo, se je vrnila po cunjo v stanovanje, da otare za seboj prah, je že čula veselo petje pri Topolnikovih.

— Nalašč pojo! si misli v jezi, kakor vselej, ko se kaka zadeva ni razvozlavala po njeni misli. — Ti lačneži ne pustite s krikom niti drugih na miru. Čakajte! Gospodarju vas zatožim. — Hitela je navzdol po stopnjicah, kolikor so jo nosile stare ksti. Za njo se je razlegalo petje.

Preljubo veselje, oj, kje si doma?

Povej kje stanuješ, moj ljubček srca?

Strgarico so te besede kar podile strani, pa ne iskat veselja, marveč utehe svoji jezi — hišnega gospodarja.

Nič posebno po godu mu ni bilo, da ga je ženska nadlegovala že na vse zgodaj. Ni bil namreč navzlic pozni uri še dobro z obema nogama s postelje. Nevoljen jo vpraša, da bi jo preje odpravil, če ve, zakaj pojo Topolnikovi pod streho.

— »Zato, ker so lačni, Vam moram povedati naravnost častivredni gospod.«

-- »Pa jim dajte jesti. Potem bo mir!««

— »Ti sveta nedelja! Seveda, jesti! A kje naj vzamem, niste povedali. Draginja, nedostajanje živil. Še za denar. — In v isti sapi mu je povedala brez zadržkov ves dogodek s Topolnico. Ob tem ni pozabila pohlvaliti svoje strogosti v službi zastran hišnega miru in reda.«

Gospodar se je na to samo malce nasmehnil in ij velel: — »»Pojdite k moji gospodinji in povejte, da sem naročil, naj Vam naloži polno košaro jedil za Topolnico. Jo poznam dobro: Fridna ženska je bila in skrbna. Tudi mož je rad zaslužil. Vojna jima je vse razdrila. Zato ji Vi, hišnica, nesite tisto košaro z živili. Revežem moramo pomagati, dokler imamo kaj.««

Strgarici to ni moglo v glavo, ne iz glave: — »Ali gospod? Zato ker pojo?«

— »»Ko bodo jedli, že nehajo peti, meni verjemite. Siti pa ne bodo prepevali. Le hitite, da ne zamudite. Če ne verjamete, počakajte zumaj na ktopnjicah, boste slišali ali ne boste.««

Hišnica umolkne in odide. — Čuden gospod, si misli med potema, a še nikdar tako čuden kakor danes. Še nagradil jih bo za nemir v hiši.

Še bolj nevoljna se je vračala nego prihajala Strgarica in težko nosila polno košaro Topolnici. Jezna jo postavi pred duri in potrka. Še so peli:

Preljubo veselje, oj, kje si doma?
V nedolžnem je srcu veselje doma,
veselje prebiva sredi srca — —

Strgarica odpre siloma duri in se zadere: — »Tu imate veselje, ali — samo če ne boste več peli.«

Otroci se spogledajo, mama se prestraši. Prvi reče Dušan: — »Še, še bom pel. Zakaž pa ne?« — Rdeč je bil v upadli ličeci, petje ga je navdušilo. Starka je zginila na stopnjice. Topolnica stopi bliže in pogleda, kaj je v košari pod rdečim prtom, potem zajoče: — »Če bote jedli, ne smete peti; če bote peli, ne smete jesti!«

Duh po jedilih in lačni kljunčki, pogled na lepo pečeni kruh in meso, oh to so zapeljivci, to! Minka in Zorka sta presojali množino jedil za veliko premajhno, da bi morali radi nje za vselej molčati. Dušan je svetoval zaupno, da bi najprej pojedli, potem zopet peli. — Vzeti nam potem ne morejo več.

— To bi ne bilo pošteno! pojasni mati, vzdigne košaro in jo nese za hišnico, otroci pa za njo, kakor da odnaša mrliča iz hiše. Mirček je zajokal in vrgel cucelj daleč od sebe. Krik je privabil zopet hišnico v bližino, ker se ji je zdelo, da bodo siti še raje peli. Strgarica je bila zelo huda. Nje besede so padale kakor težko kladivo na nakovalo. Grozila je samosvestno, da pojde vnovič po gospodarja. Topolnica je odgovorila z naglasom: — »Sedaj je šele prav potrebno, da se vse razjasni.« Strgarici ni bilo treba hoditi, gospodar je bil že za njima. Hotel se je prepričati, kako se bodo lačnim pevcem prilegala jedila in pa, če bodo pozneje še prepevali. Kmalu je premotril starkino predrznost in samovoljo, ki je hotela z njo celo njegovo darežljivost obračati v svojo korist. Zapodil jo je v njeno stanovanje in zapretil, da jo gotovo osdljovi, če si še kdaj izmisli kaj podobnega. Topolnici je pa rekel: — »Vrnite se, blaga žena, in nasitite sebe in svojo družinico, potem prepevajte do mile volje. Danes v tako resnih časih poje še malokdo, a še manj je takih, ki bi prepevali iz veselega srca.«

Topolnikova mama je srčno zahvalila gospodarja za pomoč in veselo odnesla košaro svojim štirim zakladom, kamor se je z njo naselilo v nedolžnih srcih tudi pravo veselje.

